

prepoznavati u svojoj svojoj različitosti. A puteve moramo pronaći sami. Svako za sebe i svi zajedno

Kada je poslije završetka studija orijentalistike Marijana otišla u Egipat, Libiju pa opet u Egipat a ja ostala u Bosni, često mi slala neobična i inspirativna pisma puna mašte i obojena motivima koje sam upravo pronašla u ovom romanu ali i u Marijaninim razmišljanjima iznijetim u pogovoru. Marijana je u istinskoj jednostavnosti u kojoj je živjela uvijek tražila puteve koji su zbližavali ljude.

Zehra ALISPAHIĆ

PRVI STRIP NA AREBICI

Hadži Šefko i Hadži Mefko, strip na arebici, piše i crta Amir Al-Zubi, Udruženje građana za kulturu i umjetnost «Behar» Sarajevo, Sarajevo, 2005.

Pisana baština na bosankom jeziku stara je više od osam stoljeća. U tako dugom periodu bosanski jezik je koristio četiri pisma. O *latinici* i *ćirilici*, manje-više, se zna. *Bosančica* je bila bosanska verzija ćirilicnog pisma.

Četvrto pismo, koje je egzistiralo na prostorima Bosne i Hercegovine pet stoljeća, na kome je od 17. do početka 20. stoljeća cvjetala *Alhamijado književnost*, čiji su najznačajniji predstavnici bili Muhamed Hevai Uskufi, Hasan Kaimija, Mehmed-aga Pruščanin, Abdulvehab Ilhamija, Umihana Čuvidina, Fejzo Softa, Alija Sadiković i dr. bilo je *arebica*.

Arebica je nastala dolaskom islama na prostore Bosne i Hercegovine i predstavljala je bosansku verziju arapskog pisma prilagođenog glasovnom sistemu bosanskog jezika. *Arebica* je nastala pod utjecajem arapskog, turskog i perzijskog jezika.

Iako je do današnjeg dana gotovo zaboravljena, osim u krugovima stručnjaka, orijentalista i arabista, jer je veoma malo živih ljudi koji su se opismenjivali na *arebici*, ona je

značajna kao kulturološki pečat naše vlastitosti i pismenosti. Generacije i generacije naših predaka su se u toku osmanske vladavine u BiH opismenjivali na *arebici*. Kako dugo vremena nije imala jedinstven pravopis **Džemaludin Čaušević** početkom 20. stoljeća uspostavlja jedinstven pravilnik pisanja *arebicom* koji po njemu dobiva ime *Matufovica*.

Nakon toga, od 1907. do 1941. štampa se više od četrdeset knjiga u tiražu od 520.000 primjeraka, neki listovi i kalendari na *arebici*. Dolaskom Austro-Ugarske u BiH, *arebica* je službeno pismo Bošnjaka i način da oni očuvaju i održe pismenost. Bilo je to vrijeme kada se mogao pružiti otpor *latinici* i *ćirilici*. A onda je *arebica* prekonoći zabranjena i ukinuta. Bošnjaci nisu imali izbora. Na hiljade ih je u trenu postalo nepismeno. I dok su mlađi vremenom počeli učiti ćirilicu i latinicu, stariji su ostali vjerni ideji arebice.

Ona se čuvala u porodičnim krugovima. Do posljednje agresije na BiH ostali su sačuvani brojni mevludi, knjige i bilješke na arebici. Starije bule su učile mevlude, dove i druge prigodne sadržaje iz knjižica pisanih arebicom.

Zašto *arebica* danas nije više prisutna među Bošnjacima, zašto se ne nalaze načini njezinog oživljavanja i upotrebe barem u određenim prilikama? Odgovor treba tražiti tamo gdje su i odgovori za sva pitanja koja se tiču izravno autentičnosti jednoga naroda, njegove kulture i tradicije. No, na svakom ognjištu, gdje dogorijevaju tragovi prošlosti ima i žara koje može iznova planuti. Možda ga u ovom slučaju treba tražiti u ličnosti mladoga umjetnika **Amira Al-Zubija**, svršenika filmske režije u Teheranu koji se već duži niz godina bavi crtanjem stripova. Mnoge od njih ste čitali na stranicama *Preporoda* pod naslovom *Hadži Šefko i Hadži Mefko*.

Ovaj mladi umjetnik došao je na zanimljivu i povijesnu ideju - oživljavanja i vraćanja od zaborava ovog četvrtog pisma kroz strip čiji je tekst pisan na *arebici*. *Arebica* je u ovom stripu, koji sadrži trideset šaljivih priča, pisana pravilima *Harfovice* - *arebice* koja se u potpunosti oslanja na pravopis suvremenog bosanskog jezika te je neovisna od gramatike arapskog, turskog i perzijskog jezika.

Strip je rađen u koloru, na najkvalitetnijem papiru a na marginama svake od trideset stranica predstavljene su grafijske osobenosti po jednoga harfa u različitim pozicijama u riječi. Na početku stripa je kratak osvrt na povijest *arebice* i *matufovice* i *harfovice*.

Hadži Šefko i *Hadži Mefko*, pisani na arebici su zanimljivi kako za djecu tako i za odrasle koji se žele upoznati sa pismom svojih predaka ali ga i naučiti.

To je lijepa prilika i za one koji žele savladati grafiju arapskoga pisma. Ali je to izvanredna prilika i za sve nas da otrgnemo od zaborava nešto što je samo jedan od dragulja bošnjačke tradicije i njezine osobenosti.

Zehra ALISPAHIĆ

Nove knjige

GENEZA KONSTITUIRANJA JAVNOSTI U BIH

Dr. Enver Demirović: *Javnost – pretpostavke konstituiranja ovog fenomena u Bosni i Hercegovini, Avicena, Sarajevo, 2004.*

Dugogodišnji eminentni novinar, ugledni diplomat i profesor na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu dr. Enver Demirović objavio je novu knjigu zanimljivog naslova i raritnog sadržaja kod nas.

Tema knjige *Javnost – pretpostavke konstituiranja ovog fenomena u BiH* rijetko je tretirana. Autor je, komparirajući saznanja iz sociologije, politikologije i komunikologije, došao do stajališta na osnovu kojeg je suptilno analitičko-sinotatički razmotrio građu istraživanja naše zbilje «od nepoznate Bosne do suverene države Bosne i Hercegovine».

Prateći fenomen javnosti od prvih koraka i pojave države do nedavnih ratnih iskustava, dr. Demirović posebno analizira naše iskustvo multikulturalnosti i demokracije. Nećemo se zadržavati na tekovinama koje su se stoljećima stvarale i koje čine jezgro državnosti, nego ćemo pažnju usmjeriti na noviju historiju i borbu BiH na polju reafirmacije svoga identiteta.

To je borba koja se ne vodi oružjem nego demokratskim konstituiranjem i formiranjem kolektivne svijesti i kolektivnih stavova.

Imajući nedavno iskustvo i demokratske procese koji su tome prethodili, dr. Demirović s pravom zaključuje: «Tek kada su svi narodi, a time i Bošnjaci, te njihove nacije, dobili status punopravnih i jednakih građana, iskrsla je zastrašujuća agresija na Bosnu i Hercegovinu i time se pokazalo da javnost egzistira, ali se uslijed represije ne oglašava, dakle nema pretpostavki i uvjeta za ekspresiju i djelovanje u praksi». Javnost je time, nastavlja on, manifestirala kolektivnu volju i, ujedno, demistificirala i onu